Vahtsõaastakuu
3. päiv
2008
Nummõr
1 (145)
Leht mass erälde
ostõn 5 kruuni

UMA LEHT

VÕROMAA RAHVA UMAN KEELEN LEHT

Mustingu Kalmer kõnõlõs spordist ja elost
Kae lk 2

Võrokõisi juhtumisõ haigõmajan vai tohtrõ man
Kae lk 3

Jutt raudkangõga mehest
Kae lk 4

Perimüskultuuri talvõkuul

Umakandi kombist pidävä latsõ alosti seod aastakka perimüskultuuri talvõkooliga Rõugõ vallan Kiidil. 2.–4. vahtsõaastakuu pääväni om laagrin 41 koolilast.

Laagri kõrraldaja Laube Kadri üteľ, et timahava olľ edimäst kõrda nii hulga laagrihe tahtjit, et peris kõigilõ kotust es jakku.

Perimüskultuuri laagrin saa oppi siipi tegemä, Tubina Tuuli oppas Võromaa rahvarõivakirju, Lepassoni Kadri väikeist kannõld mängmä, näütlejä Jäägri Merle tege «uma helü» üles löüdmise oppust. Omma perimüskultuuri ja võro keele tunni. Kõik oppusõ omma võro keelen.

120 ajastaiga Kanepi seldsimajja

Jo 120 ajastaiga omma Kanepi kandi inemise saanu saman vanan seldsimajan pito pitä. Kindmähe olľ Kanepi Laulo Seldsi maja edimäne ummi kässiga üles laotu seldsirahva maja mitte õnnõ 1887 Võromaal, a kõgõn Eestin.

Maja kerkü poolõ aastaga, mehe veivä talvõl umast perisesostõtust mõtsast palgi, juhatus tsehkenď vana puust ussõ pääle tulõvadsõ maja plaani, suvõl panti nukakivi, raoti palgi parras ja jõulu tõsõl pühäl õnnistõdi sisse.

Minnevaasta 29. joulukuul tulti seldsimaja juubõli puhul kokko pito pidämä. Vastnõ Põlva maavanõmb Sibula Priit üteľ tervütüssõna, kinke Panso Voldemari pääväraamadu ja suuvsõ, et näütemäng jäl majja tagasi tulõsi, nigu vanast. Vallavanõmb Lutsu Aivar üteľ egäle esitegejäle hää sõna ja anď kingitüse. Seltsimaja puult olľ kah kink – vanaaigsõ maja postkaardi-pildiga kalendre. Rahva kõrvu silesť segäkoori laul, midä Lindali Kalev olľ viimädse kats kuud lihvnü.

Saina pääl olľ Leevä Ülo pildinäütüs 1958. aastaga Jüriüü lavastusõst ratsahobõsidõga ja tandsu-laulurahvast. Edimäist kõrda sai nätä lakja laotõdut Laulu Seldsi protokolliraamatut aastist 1925–1944, midä olľ hoolõga alalõ hoitnu suur lauluseldsi tegeläne Aabõli Roland ja Kanepihe saatnu tä poig Rein Villändist. Timä käest olli saadu ka eestiaigsidõ Kanepi laulopitõ teatmigu ja noodiraamadu. Noidõ siän olľ kõgõ vanõmb Võron tuntu kuulmeistre Abeli Piitre kuulsa «Laulu Pärli» miiskoori laulõga. Neo kiroť tä 1868. aastagal Kanepin, är trüküti 1869.

Kanepi segäkoori vanõmb Kottisse Vaike olľ kokko koŕanu kümme kroonigaraamatut viimädse 20 ajastao Kanepi kultuurielost. Kultuurimaja pernaanõ Puru Asta pakk uhkõt juubõlitorti, kohvi ja konjakit. Maja olľ rahvast puupistü täüs. Tandsõva ja laulsõva nii peris noorõ ku ka 88-aastanõ Kongo Heino.

Kanepi Laulu Seldsi 140. aastapäivä saa 2009. ajastaol pitä joba vahtsõn kultuurimajan vanan kerigumõisa pargin inneskidse kolhoosikeskusõ majale mano ehitedün saalin.

HIRVLAANÕ MILVI

Vana-aasta perämädsel pääväl egäl puul Võromaal lummõ es olõ. Õnnõ mõnõn vaŕolidsõmban paigan. Ilmarahva ello tuu es sekä: kitsõ kraabõ õks tuu vähädse lumõ alt viläorast, Erästvere järve pääl siroti ummi jalgu ulljulgõ kalamehe ja noorõ kassi proovõ kelgusõitu tetä.
A sis äkki naaś lummõ sadama. Sattõ päävä pääle maa õks inämb-vähämb valgõs. Nii tulľ vahtsõnõ, 2008. aastak Võromaal valgõ maaga.

RAHMANI JANI jutt ja pildi

Lätin käük om nigu Tartun käük: paari tunniga käüt ilostõ är

RAHMANI JAN

«Piäs kõrra Lätin är käümä», om mu edimäne mõtõ jõulu kolmanda pühä hummogu. Miä sääl õks, latsõ auto pääle, autolõ helü sisse ja minek.

Ütsä kuu vannudsõlõ Elolõ om taa edimäne vällämaa-reis. Ütsäaastanõ Hebo käve Lätin mõnõ kuu iist viipargin. Mul hindäl, kiä ma olõ 32 aastakka vana, om meelen, et perämäst kõrd käve Lätin vast nii 10 aasta iist.

Määndsitki paprit mi üten ei võta. Mul omma juhilua, vast noist om küländ. A määndsegi piiri ja määnegi kontroll om vast õks alalõ. Ma märgi vällä, et minno kontroll kõgõ inämb pank. Kõlista panka.

«Kas Lätin saa kaardiga massa ja kas määnestki eräle rahha tuu iist kah võetas?» küsü.

Saa massa ja midägi inämb ei küstä, om panganäitsigu vastus. Ma sis inämb ei murõhta.

Kõgõ ligemb suurõmb kotus Võromaa piirile om Hopa, tuuperäst lää proovis sinnä. Alūksnen võinu kah kävvü, mõtlõ, selle et mul om meelen, et olõ sääl latsõn käünü. Olľ suur liin ja säält sai lehmäkommi.

Käänä autoruuli ja olõ pia Mõnistõn. Sõida mugu edesi ja ei saaki arvo, kuis olõ joba Lätin. Suurõ sildi tii veeren ütlese, et sõita tulõ Lätin 90 kilomiitret tunnin (ja tuust piä ma väega kõrraligult kinni), liinan 50 kilomiitret tunnin. Tuu om jo niisama, nigu meil.

Lätin omma säändsesama maja, nigu meil Võromaal. Kae puid ja majjo ja saaki-i arvo, ku joba Hopa liinan olõ. Silt näütäs keskliina ja ma sõida.

Hopa om väiku liin, umbõs nigu Vahtsõliina. Ma ei mõista autot kohegi saisma jättä ja õigõhe ei näe üttegi kotust, kohe tahtnu sisse minnä. Mõtlõ, et Hopan kinni ei piä, sõida edesi Alūksne poolõ.

A mu Regio kaart lõpõs Hopa kotsil är. Ma ei olõ peris kimmäs, kuis sõita. Õnnõs näütäse tiilavva ja mõnõkümne minodi peräst olõmi Alūksne liina piiri pääl. Edimädse aśa, miä silmä nakkasõ, omma suur liina kaart ja Statoili bendsujaam. Bensinijaama ma minemä ei nakka, vast tulõva aasta lää, ku meil nahvta viil kallimbas lätt.

Väiku Elo maka ja mi Heboga nakkami läti kiilt kõnõlõma. Teemi tuud niimudu, et panõmi egäle sõnalõ s-tähe lõppu. Ku Elo silmä valla tege, ütlemi tälle selgen läti keelen: «Titas, võtas lutts!»

Alūksne liin om hulga väikumb ku ma arvanu olli. Ma mõtli, et tä om nigu Võro, a tulõ vällä, et innembi om tä Põlva muudu liin. Autit ja inemiisi paistu viil veidemb. Otsustami, et läämi ostami poodist Läti limmunaati.

Uimanõ Alūksne keskliin, olõ-i õigõhe autit ei inemiisi.

RAHMANI JANI PILT

Panõmi auto kerigu ette, a ei näe üttegi söögipuuti. Üte maja pääl om kirän, et müvväs rõivast (*trikotaža*), tõisist kirjust saa-i sukugi arvo. Om kül üts kokakoola silt, a mi tahami Läti limmunaati. Kaemi tsipa keskliina ja kerikut, säälsaman om üts piiblimuusõum. Ei julgu sisse minnä.

Panõmi auto vahtsõst käümä, et söögipuut üles otsi. Õigõ pia näemi suurt puuti kiräga Maxima. «Kas mi säänest Lätit tahtsõmi!» tulõ mullõ kõrraga päähä. Ei, Maxima puuti ma kül ei lää. Tiirutami veitkese viil, egäl puul elektroonigapoodi, a söögipuuti ei lövvä. Lõpus om üts, koh pääl silt «Kāre».

«Kāre» poodin om kaupa umbõs sama palľo ku Sõmmõrpalo poodin. Aśa omma kah säändsesama. Hindust ei saa arvo, a arvada säändsesama, nigu Sõmmõrpalon. Õnnõ puuvilju paistus inämb ollõv ja külmäkirstun omma ärpuhastõdu silgu ja määndsegi suurõ pelmeene muudu aśa. Ma ei julgu külmäkapi kaast valla tetä, a arva, et tuu nalľakas asi om Leedu rahvussüük «*Zepelliinas*».

Ostami Läti limmunaati, prräänikit ja viil ütte-tõist. Arvõ tulõ 2.61. Anna pangakaardi ja lüü uma PIN-koodi massinalõ. Müüjä küsüs ilosan vinne keelen, et kas «*koopiju naada*».

«*Mozna*,» ütle tuunsaman keelen vasta. Niimuudu saa ma kah tseki, kon pääl kirän, et käübemass om 18 protsõnti. Tuu kah sama nigu meil.

Sõida viil veidü liina pääl. Äkki tulõ kõrvaltii päält mu ette üts politseimassin. Mõtlõ, et äkki om õks määndsitki paprit vaia. Vai autokimmätüst, rohilist kaarti. Mul midägi säänest ei olõ. Sõida politseiautol julgõhe takan, vast arvas, et mul ei olõ midägi pelädä. Pää seen nakkas kummitama üts vana laul: «*Dokumentideta võõras linnas...*».

Politseiauto käänd är ja ma sõida edesi. Õngõ lätś. Käänä rooli kodo poolõ, õks silte perrä. Ja pia olõ liinast välän üte väiku tii pääl, miä piät minemä Vanna-Laitsnahe. Säält saagi üle Murati Eestimaalõ tagasi.

Olõ joba innemb tähele pandnu, et Lätin omma suurõ ja ilosa puu. Nii om tangi tii veeren väega suuri puid nätä. Ütele kõgõ jämmembäle om nummõr kah külge lüüd: 133. Tuud tasus õkva kaema minnä, tuu om iks väega jämme!

Murati piiripunkt olõs nigu tii päält kõrvalõ tougat. Ku väega ei kae, sis panõ-i tuud tähelegi. Võta huugu veidükene maaha, a piirivalvja näütäse käega, et lasõ edesi. No ku käsk sääne om, sis tulõ edesi sõita.

Eestimaal omma maja siski ilosamba ku Lätin, jääs Misso kandin silmä. Egäs juhus sõida üte huuga Luhamaa piiripunkti vällä, et kaia, määne tuu euroliidu välimäne piir sis om? A Luhamaal om vaikus. Ei olõ üttegi autot, palasõ rohilidsõ fooritulõ, nii et ku olnu viisa ja paprõ, võinu õkva edesi sõita. Inne piiripunkti om veetü kül prügükastõ ja sinitsit kemmergit, a keski järekõrran ei ooda ja kemmergut ei tarvita. Õnnõ kats miist kilekottõga jalotasõ.

Võro liinan lää kõrraga pangaautomaadi mano ja kae, miä tuu Lätin masminõ mu pangaarvõlõ tennü om. Ei olõki midägi hullu, kinni pant om 57 kruuni.

Võro liinast tagasi Võrolõ olõ maaha sõitnu 170 verstä. Tuu om pia sama, nigu Tarton käük. A sõit esi om hulga rahuligumb – olõ-i palľo tõisi autit.

MÄRGOTUS

Tulõ küländ rassõ aastak

Hää Uma Lehe lugõja! Soovi sullõ hüvvä vahtsõt aastakka! Kuigi jah, tuu om sääne suuv, midä kõik suuvva, piaaigu nigu mooduperäst.

Vahtsõnõ aastak tulõ küländ rassõ, selle et elo lätt kallimbas. Minevä aastaga tõõsõn poolõn saiva kõik, kiä poodist söögikraami osti, tuud hindu nõsõmist joba tunda. Kindlapääle lätt hindu nõsõminõ timahava edesi. Arvada nõsõ-i hinna äkki, a tassakõistõ, päält tuud, ku bensini hinda nõstõtas.

Om neli pia kimmäst asja, mink iist täämbädse päävä inemine ei päse. Nuu omma bensinijaam, pank, massuammõt ja surm.

Mi egäpäävädse bensini iist nakkami vahtsõaastakuu lõpupoolõ masma paagitävve päält nii 50 kruuni inämb, ku minevä aasta.

Pangast mõnõ aasta iist küländ väiku protsendiga lainu võtnu masva joba pia aastak aigu hulga kõvõmbat protsenti, ku alostusõn. Arvada lää-i nuu protsendi ala ka timahava.

Massuammõt ja surm omma säändse asja, minka tulõ lihtsahe seon elon rehkendä.

Niimuudu sis, hää Uma Lehe lugõja. Soovi, et vahtsõl aastagal tulnu sul kävvü bensinijaaman ja pangan nii veidü, ku võimalik!

RAHMANI JAN

UMA LEHT

Telmisenummõr 00917
Ilmus egä katõ nädäli takast tõsõpäävä
Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro
E-post: umaleht@umaleht.ee; info@umaleht.ee

Päätoimõndaja: Jan Rahman 78 222 21, 56 606 494
info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org laivi77@hot.ee
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster 56 213 177
mariko.faster@gmail.com

Välläandja: Võro Selts VKKF
Trükjä: AS Võru Täht
Leht Internetin: http://www.umaleht.ee

Lehe välläandmist tugõva:
Riiklinõ programm «Lõunaeesti kiil ja kultuur»
ja
EESTI KULTUURKAPITAL

Kiä nuu muhhe inemise omma, kiä umma kiilt kõnõlõsõ?

JOKK jäägu Taĺnalõ!

NUTOVI MIRJAM,
kodokandi patrioot

19. joulukuu pääval tetti Haani söögitarõh vallalõ Võromaa talvõhuuaig. Teedä om, et ku muial puul lummõ olõ-i, sis Haanih iks om. Pääle püürüspäiva kuuludi targõmba mehe, et no püürd ilm kah är ja tulõ talv. Joulust pääle om jo taivataat kõrrast lummõ andnu ja talvõsportlasõ saava jo peris lummõ piteh sõita.

A täämbädsel pääväl avida-i õnnõ tuu, et suusatamisõs hää võimalusõ omma. Täämbädsele inemisele, kiä olõ-i sportlanõ, a turist, om viil paĺ'o muud kah vaia – uhkõt üümajja, söögikotussit, kõnõlõmalda ilosast luudusõst ja paikkunna kombist.

Võromaa müü hinnäst esierälidsembä talvõ ja umma kiilt kõnõlõvidõ inemiisiga. Oli' tuu vast inne joulu, ku ETV hummoguprogammih Haani vallavanõmb Gotmansi Juri üteh Võromaa turismiliidu pääligu Soosaarõ Tiiduga kimmält teedä anď, et Võromaal võtva turistõ vasta innekõkkõ võro kiilt kõnõlõva inemise ja tah om iks ummamuudu elo. Mul tekkü küsümine, et kiä nuu kangõ võro keele kõnõlõja omma ja määnest ummamuudu ello tah sis turistõlõ näudätäs?

Innekõkkõ om Võromaal vällä reklaamit Haanimaa üteh mõtsu, mäki, suurõ Munamäe, suusarato ja võro kiilt kõnõlõvidõ inemiisiga. Vallavanõmb Gotmansi Juri tunnisť, et timä võro kiilt kõnõlda mõista-i, a siski pidä ka tä võro kiilt ütes edimäses Haani umaperäs.

Teedäki om täämbä Haanihe väega rassõ talokotust saia. Tuu, kiä taht siiä elämä tulla, olkõ sõs tast peri inemine vai kontvõõras muialtpuult Eestist, piät inne iks jället muudu vaiva nägemä. Tõõsõs piät iks rahha kah olõma.

Gotmansi sõnno perrä om parhilla mi riigi poliitiga sääne, et valdul olõ-i suurt võimalust suuvjilõ maad müvvä. «*Vallal ei olegi põliselanikule midagi pakkuda*,» üteĺ vallavanõmb. Viilgi kurvõmbas muut meele inemiisi ja ettevõtjidõ arvaminõ ja üllehpidämine. Vallavanõmb Gotmans kõnõĺ, et mõni aastak tagasi möi riik mõtsa- ja põllumaad oksjoniga. Maid sai osta paikligu ettevõtja. Samah tohe-s maad katõ aastaga joosul edesi müvvä. No om tuu aig ümbre saamah, maaumanigu muutva odavalõ üles ostõtut põllu- ja mõtsamaad elämismaas ja möövä korgõ hinna iist maaha. Vallavanõmb om säändse aśa peräst murrõh, selle et ütest otsast om hädä, et olõ-i põllumaad, tõõsõst otsast olõ-i ettevõtjidõ sääne toimõndaminõ kõgõ ausamb.

Kaĥo, et rahal nii suur võim om. Tekü küsümine, et ku põlinõ inemine saa-i umal maal ellä – lihtsäle maad olõ-i – ja piät muialõ minemä, kiä sõs tah neo kangõ võro keele kõnõlõja inemise omma?

Parhilla mi tuust hädäst viil õigõhe arvo saa-i, kõnõlõjit paistus ollõv, a läävä aastaga, vanõmba inemise koolõsõ ja nuuri siäh olõ-i väega hulga vahtsit keelemõistjit.

Vallavanõmb seleť, et nii Ruusmäe ku ka Haani koolih opatas nuuri võro kiilt kõnõlõma. Om kuuhtüü Võro instituudiga ja kiä tahtva, saava kiilt oppi. Nii omma edimädse sammu tettü, et kiil ka 50 aastaga peräst püsünü. Tuust om jo veidü kassu, ku Haanimaa üts umaperä, uma kiil, viil õnnõ lühküs aos alalõ jääs.

Ku ma Gotmansi käest küsse, miä om timä meelest «*piirkondlik omane eluviis*», miä om tõõnõ vällä reklaamit suurõmb umaperä, oli' vastus lühkü ja kimmäs: «*Ma arvan, et see on see, et me oleme natuke kaugemal kärast ja mürast*».

Jälki õigõ tähelepandminõ, a seogi om sääne asi, miä om kerge käest häömä, ku mi esi seo aśa iist väläh olõ-i.

Tuuperäst tulõgi inne ekä suurõmbat ettevõtmist ja niiüteldä suurt arõndamist märgota, kohe tuu elo käänd ja kas kõik iks õigõh ja hääh tsihih lätt.

A ku inemiisi jaos om «õigõ» sääne tsiht (määne parhilla mi riigijuhtõ jaos omgi), et ku om vaia katõ sõiduraaga Taĺna-Tarto suurtiid, sis teemi seo õkva üle inemiisi; vai ku vaia sterilisiirmistehast, sis teemi seo õkva inemiisi pääle, sis ma arva, et säändse inemise piäsi vaimoravilõ minemä.

Ku suurõ otsustaja sutasi pääle raha ka luudust ja inemist ja näide koto avvusta, sis vast olõki-i hullu.

Ku Haanimaalõ jääse viil satus aastis püsümä neo umaperä – uma kiil, vaikus ja rahu, eloterve inemise ja illos luudus –, sis om kõik häste.

A ku mi reklaamimi säändsit häid asjo vällä, a samal aol näid tõsõlt puult häotämi, sis om perämäne aig meil õgal ütel vigõl vai puunui haarda ja Tuumpääle minnä, riigiammõtnigõlõ mõistust takastpuult sisse pesmä...

Hoiami ja piämi tähtsäs seod, miä meil om. Samal aol püvvämi iks võidõlda tuu iist, et Võromaalõ jääsi alalõ avvuväärt arvamisõ ja põhimõttõ. JOKK-tegemise jäägu pääliina tegeläisi jaos.

Mustingu Kalmer: ku lats kääse trennin, olõ-i täl aigu hulki!

Et Põlva om muu hää hulgan ka käsipalli kuningriik, tuud tiidvä paĺ'o. Tuu om suurõlt jaolt teno säändsele mehele nigu Põlva Serviti käsipallimiiskunna päätriinjä ja latsi triinjä Mustingu Kalmer (43). Timahava valisi Eestimaa spordiliit Jõud ja käsipalliliit Mustingu aasta triinjäs – Serviti sai keväjä Eesti meistris ja Euroopa võistluisil om näil kah häste lännü. Põlva maakund esi om tedä aasta triinjäs nimmanu 2002. aastagast pääle. Musting ütles, et tä säändse suurõ avvu pääle uhkõs lää-i, tege iks tüüd edesi.

HARJU ÜLLE PILT

Mustingu Kalmer härgütäs nuuri käsipalli mängmä.

Kuimuudu tuud käsipalli õigõlõ mängitäs?

1960. aastil mängiti taad nigu jalgpalli – suurõ palliplatsi pääl. Mängjit oli' kah 11 võistkunnan, nigu jalgpallin. Õnnõ väreht oli' väikumb ja mängiti käega.

1970. aastil naati seod värehtpallis kutsma ja tuust aost om üten võistkunnan kuus mängjät, värehtivaht om säitsmäs. Värehtivahil om uma ala, kohe kaitsja ja ründäjä tohe-i minnä. Plats om väikumb ja mängitäs õnnõ saalin. Mõtõ om muidoki tollõn, et piät palli tõistõ värehtihe viskama.

A mille Põlvan õkvalt käsipall nii moodun om, mitte määnegi muu spordiala?

1970. aastidõ algusõn trehvsi siiä kats kõvva, eriharidusõga inemist: Ristna Jüri, kes ildampa kunstnigus naaś, ja Uti Johan. Neo kats nuurt miist panni tan käsipallimängulõ kõva põĥa ala: vidi kõik hindäle trenni, terve plejaad inemiisi käve trennist läbi ja kõik tiidse, misasi tuu värehtpall om. Käsipallis muudõti taa 1990. aastidõ algusõn: inglüsekeelidse «*handball*» perrä. Parhilla pandva inneskidse mängjä uma latsõ trenni, mõni või-olla joba latsõlatsõ...

Ma esi olõ triinjä olnu 1991. aastast ja pikkä aigu koolin kehälidse oppaja. Seo aasta om edimäne, ku ma inämb koolin tunnõ ei anna, jõvva-i inämb.

Miä teist hää triinjä tege?

Mõni või olla väega hää mängjä, a passi-i triinjäs. Ma olli keskmäst sorti mängjä, a mul omma triinjä jaos pasva umahusõ: tüühimo, järepidämine, nõudminõ, kohussõtunnõ. Paĺ'odõl olõ-i pikkä miilt – nuuriga om rassõ tüüd tetä.

Ma olõ mõnõ Serviti-mehega tüüd tennü 15 aastat, edimädsest klassist pääle. Piät pandma noorõ hindäga kuun käümä ja kujondama käsipallist ummamuudu elostiili. Latsõ piät tundma, et näidega rehkendedäs ja näide hääs tetäs kõik.

Kuimuudi nuuri inemiisi pättüisi asõmõl sporti tegemä panda?

Salahus om vast tollõn, et ku lats kääse egä päiv trennin, jää-i täl aigu ümbre hulki. A maru suur vahe om 1997. ja 2007. aasta latsil. Sõs olõ-s puutrit, mängu naksi tulõma, telefoni olli suurõ ja mõnõl ütsigul. Poisi käve trennin väega hää meelega. 2007. aastal om segäjit paĺ'o, trenni tetä ja punti kuun hoita hulga rassõmb. Tuuperäst om maru tähtsä, et kodo olõs takan: küsütäsi, kuis lats om trennin käünü ja ku olõ-i trennin olnu, sõs võetas asi käsile.

Üts tähtsä asi om egä päiv trenni tetä ja tõnõ tuu, et sul lätt häste: läät võistlõma, saat 1. vai 2. kotussõ. Ku jäät kuvvõndas, sõs naa latsõ kaosõ sul mõnõ aasta peräst kõik är!

Kas triinjäammõt väega väsütäs? Keväjä oli' juttu, et või-olla panõti ammõdi maaha?

Keväjä oli' rassõ aig. Tsihi olli korgõ. Ku kaia, kuis tuu Eesti kuldki tuli': puulfinaalin võidimi Kehrat 3:2 ja finaalin kah 4:3. Eks kõrvõmist oli' õhun tunda. Parhilla om paĺ'o parõmb: võistkund hoit kokko, tüüd tetäs häste.

Kuimuudu umavalitsusõ käsipalli tugõva, pidäse tüüd nuuriga tähtsäs?

Põlva liin om meid kõvva tugõnu nii raha ku tuuga, et saami spordi- ja jõvvusaali, ujulat pruuki. A ümbretsõõri om Põlva vald ja pia poolõ mängjä omma vallast. A vallaga olõ-i sukugi klappi. Seoniaoni olõ-i määnestki tukõ saanu, eski 10–20 tuhandõt olõ-i löüt.

Mille ti miiskunna nimi om Serviti, a mitte näütüses Selver?

Serviti nimi om peri 1987. aastast. Eks taa säält Kalevipojast om tulnu. Ku Selver meile paar miljonni annasi, sõs mi vast olõsi nõun nime är muutma. 300 tuhandõ iist mi tuud tegemä nakka-i!

Olõti Põlva liinavolikogo liigõ. Kas tuust om kah kuigi käsipallilõ kassu olnu?

Olõ volikogon joba kolmandat kõrda. Parhillatsõs tiidvä kõik, et Serviti tege hääd tüüd ja meid tunnustõdas. A tuud olõ-i ma kunagi tennü, et lännü tõsõ volinigu mano ja ütelnü, et kulõ, ku nakkati Serviti-asja arotama, sõs olõ hää, ütle midägi! 17 volinikku, mõni om tohtri, mõni pensionäär, kuis ma lää säänest asja kõnõlõma!

Ku volikogon prügümajandusõst kõnõldas, sõs ma naĺalt midägi sekkä ei ütle, a haridus om mul süäme pääl külh: oppaja tüüd piässi Eestin inämb tähtsäs pidämä. Tuust om veidü, ku õnnõ palka mano panda, tuu ei tuu rahvast kuuli. Piässi üle kaema, et äkki oppajilõ õiguisi tagasi anda, mis omma är võedu.

Miä päält käsipalli viil tiiti?

Päiv om pikk: hummogu kell kümme om Serviti trenn, katõkolmõ aigu nakka latsiga trenni tegemä ja lõpõda õdagu kellä ütsä aigu. Hummoguspoolõ jääs tsipakõnõ aigu uma perre jaos, imä eläs kah ütsindä maal Mooste kandin, vaia süvvä viiä.

Om teil suur pere?

Poig Maarius mänge külh käsipalli, a parhilla opis Tartoh kiili. Vanõmb tütär Kaisa lõpõtas gümnaasiummi ja taht kah ülikuuli, noorõmb tütär Karoliina om viieaastanõ. Naanõ Aune om tävveste tõsõ ammõdi pääl – hiusõlõikaja. A olõmi 20 aastat kuun elänü. Oli' külh ka sääne aig, ku ma olli nädälide viisi kotost är, suvõl olli laagri, Servitiga Euroopat piten sõitmist. Määndselgi aol oli' koton tuuperäst tüllü kah, a saimi aśa är kõnõldus.

Ku om vaia koton riiolit saina panda, kavva tuu uutma piät?

Vahepääl uut kah ja sõs olõ-i muud tetä, ku sõpru appi pallõlda. Helistät, et olõ hää, mul koton tuu asi tetä. No sõs visatas vannitarrõ plaadi är vai midägi muud. Aig om sääne, et jõvva-i inämb kõkkõ esi tetä.

Miä Põlva elon häädmiilt tege ja miä halva miilt?

Mullõ miildüs Põlva – hää rahulik kotus. Läät autost vällä ja jätät võtmõ ette. Miinus om tuu, et noorõ läävä är ja inemise jääse vanas. Latsi om veidemb, kelle hulgast mängjit valli.

Vahtsõaastasuuv?

Eesti meistri tiitlit tahassi kõrrada, sõs om viil Balti liiga, sääl tahassi kah kolmõ sisse jõuda. Tahassi Balti liiga finaalturniiri Põlvahe saia, et rahva tähelepandmist tõmmada.

Muido soovi, et hindäl ja umatsil olõs tervüs kõrran. Tervüs om kõigi jaos tähtsä.

Küsse **HARJU ÜLLE**

Haigõmajan vai tohtrõ man

Uma Lehe jutuvõistlusõ kirätöie siäst vällä validu jutu

Lõvvatäüs naaru om etemb ku tablett

VALPRI LIINA

Jo naa Võrumaa mäe ja oro mi jalgulõ iks nii mõosõ, et Tartun Maarjamõisa kliinikun seo sükis veresoonõkirurgian pallõ Võro rahvast ollõ. No ja kon omma võrokõsõ, sääl iks juhtus...

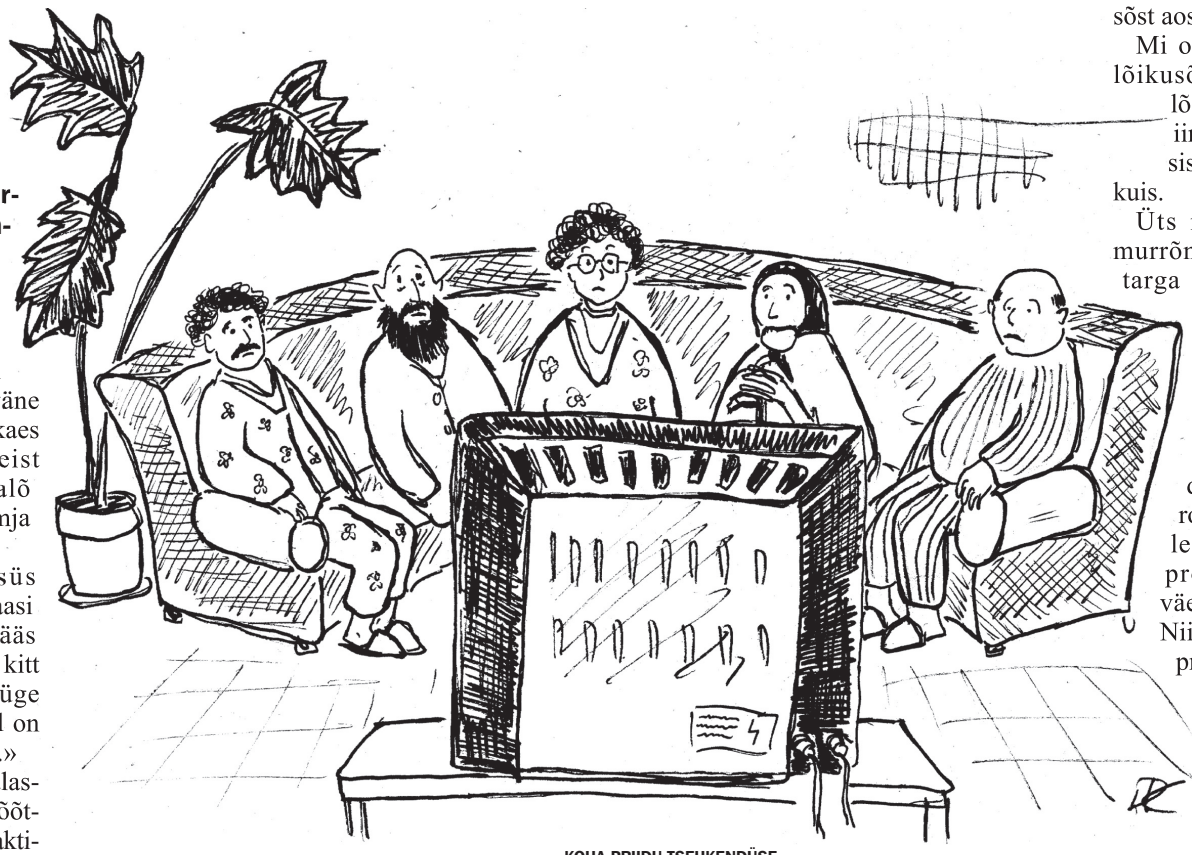

KOHA PRIIDU TSEHKENDÜSE

Hummok.Tulnu om vahtsõnõ haigõ. Egäväne ränk naistõrahvas, kiä kaes tsillokõist käterätikeist nigu ilmaimet. Parralõ vehk tarrõ piten kraamja uma mopiga.

Naistõrahvas küsüs kraamja käest: «Kas saasi tõsõ räti kah, taast jääs veitüs!» Kraamjamutt kitt tuu jutu pääle: «Küsüge mõnõ tõõsõ käest, mul on väega matal avvukraat.»

Pääle lõunat tulõ halastajaõdõ veretsukõrd mõõtma. Timäga om üten praktigant.

Vere vällätsuskaminõ ja mõõtminõ jääs praktigandi hoolõs. Ku järg jõud uhkõ vanõmba provvani, ütles tuu: «Las taa proovi võtt iks peris-õdõ. Ma lää hummõn vällä!»

Tä helü om nii hallõ, et paladitäüs naisi nakkas suurõ helüga naardma.

Noh, ollõ julgit kah, kiä lubasi praktigandi uma näpuotsakõsõ mano. Latskõsõl suurõst vastutusõst värisi eski käsi…

Saina veeren sängün om Setomaa naasõ kotus. Timä tõmbas päävä läbi magamist, a üüse roit ümbre. Ütspäiv lüü tä uma sinidse tsõõrigu silmä vallalõ ja ütles: «Ma näi õkva unõn, et olli kõvastõ puõon. Nüüt tunnõ, et mu tervüs om kah pallõ parõmb.» Kitämi tälle perrä, et viin omgi väega hää arstirohi. Jo ammuskidsõst aost. Ja eski unõn.

Mi olõmi tan haigõmajan lõikusõ peräst. Mõnõl om lõikus jo müüdä, mõnõl iin. Noil edimäidsil om sis pallõ juttu, et mis ja kuis.

Üts naanõ aknõ alt om murrõn. Täl naabri seletäs targa näoga: «Õdagu tulõ su mano viil narkoositohtri…» «Vai jummal, ma mõtli, et keriguoppaja!» kost naanõ pelgligult.

A inne tulõ huuldajatädi, peon vaas roosadõ nelkega ni ütles: «Ma tuu teile üte provva!» Olõmi kõik väega tõsitsidõ näkõga. Nii uhkõ lilli, määne tuu provva viil om…

Uss lätt vallalõ… ja ussõ vaihõl om Miss Marple. «Oi, Asta, sa olõt tagasi!» hõikasõ vana olõja suurõst häästmeelest.

Miss Marple, õigõ nimega Asta, tõukas hindä iin «kitsõ» – säänest riistapuud, minka liigutas sis ümbre, ku jala viil häste ei kanna.

«Linnukijuhtminõ om selge! Lasõ aga minnä,» naard turgutustarõst üldpalatihe saadõt Asta, esi hoit «sarvist» kimmäle kinni.

Oh jaa – lõvvatäüs naaru om etemb ku tablett. Tervüs tulõ rutõmb tagasi.

Om tan haigõmaja hallin elon ka meelelahutus – televiisor. Õdagu istusõ teleka iin sohva pääl inemise nigu pääsläse rian. Sääl ka kuulõt kõikõ.

Üts õdak kaimi hulgani filmi «*Meloni tütred*» – nii üteõ üts Võromaa vanamiis filmi «*McLeodi tütred*» kotsilõ.

Reklaamipausi aigu kõnõõ Tartu miis andsaga jutu.

Tuu olõ sääne: Kersna Vahur ummi rännäkide aigu lätś jõõ pääl süstaga ümbre, lei pää kõvva vasta kivvi är ja pääle tuud naaśki ulli juttu ajama. Vot sis!

Nuur vanadus

Taa lugu juhtu üle 30 aasta tagasi, ku Võro polikliinikun võti vasta jaoskunnatohtri.

Mul üts sõbranje es olõ tuul aol viil 40 aastat vana, ku täl künnärpää hirmsalõ valotama naaś. Külh tä pruumsõ kõik rahvaligo roho är, praaviõ ja kompressiõ, sai tutva tallimehe käest esiki kaaraterri, kanõ kuuma ja hoiõ pääl, es midägi.

Panõ sis ao kinni ja lätś iks tohtri mano. Ku tagasi tulõ, mul kah huvi, et mis tudiirnü tohtri üteõ. Sõbranje ollõ nii vihadsõ näoga, viroõ suurõ kaarõga uma sumadani lavva pääle, et ma hiitü är. Kai, et no om vist külh Tartolõ väidse ala sõit.

Sõbranje üteõ: «Mis viga, mis viga – vana olõt!» Mul lamp valla, maigudi õnnõ suud. Sis tulõ vällä, et tohtri es olõki haigõ juttu õigõlõ kullõlnu, vahtnu õnnõ aknõst vällä ja süütnü jalasiirt. Ku sõbranje vakka jäänü, kostnu uhkõlõ, et vanadust kah joba! Ollõgi kõik.

Ma sis ütli sõbranjele, et ma ei olõ külh tohtri, a su jutu perrä piäsi sul määnegi palanik olõma. Et midä tä moõotas, hindäl tutva kirurg, küsüge tuu käest.

Sõbranje peläś külh, et jäl inneaigu vanas peetäs, a hädä es anna iks häbendellä.

Kae, tuu tohtri mant tulõ timä joba naarusuuga tagasi, mis tuust, et käsi iks viil valuõ.

Ollõgi üts keeroldsõ nimega palanik, panti kõva süsti pääle ja terves timä sai.

A tuust inneaigsõst vanadusõst ollõ iks pallõ kassu kah. Täämbädse pääväni ei joosõ mi väikeisi hätiga nigu näütüses egäsügüsene tsillokõnõ juuskva vai tuu muudnõ kamuun, tohtri mano. Kõlistami tõõnõtõsõlõ, kaemi kõrraligult passist sündümise aigu ja hõiskami, et vanadust kah ütsjago!

VÄLJANDU ELLEN

Juhtuminõ Tarto vähäkliinikuh

Ma olõ vähähaigõ ja käü Tartohe kontrolli. Sügüsene aig, lätsi jäl kontrolli. Kotost lätsi poolõ kuvvõ bussi pääle, kellä poolõ katsasast olli Tartoh.

Istõ vähäkene bussijaamah, kai sõs, õt lää är aigopiteh jalaga minemä. Sai veidükene inne ütsät sinnä Vallikraavi 9. Ussõ olli jo vallalõ, valgõh kitlih mehe ja naasõ jo liigõ.

Rõivahoitja ollõ kah jo platsih. Ma anni kah uma mäntli ja kängä är hoitjalõ. Kai, õt ma käü är kihäkergendüsest ka läbi.

Tõmbsi ussõ vallalõ – pümme, miis saisõ toolikõsõ pääl ja üteõ, õt: «Siin om kinni!» Tõmbsi tõsõ ussõ vallalõ, sääl ollõ vaba, tuli palli, sai mul asi kõrda aetus.

Astõ vällä ja kats valgõ kitliga tohtrit jäi saisma, pakk paprit kummalgi käe pääl. Üts üteõ, õt: «*See on personalile!*» Ma kai näile näkko ja ütli: «A ma olõgi pensionär!» Kas tiiät, õt nä sai säändse naarukrambi, õt es saa edesi minnä ja lätsi tagasi.

OINA SILVI

Viinanõna kavalus

ÄMARIKU VOLLI

Juhtu nii, õt ma olli Tarto haigõmajah, ku seo asi sündü. Sääl kõrval ollõ järgmädseh palatih üts keskiäline miis, kiä ollõ hindäl määndsegi happaga söögitoro är palotanu. Nigu ma arvu sai, ollõ timä viina asõmõl puõoh pääga hindäle määnestki hapast sisse joonu.

Timä ollõ haigõmajah seeh olnu joba pääle katõ kuu. Ma õs tiiä, kas tälle määnestki lõikust ka ollõ tett vai õs olõ, õnnõ toda külh olli nännü, õt timmä sööideti voolikuga. Timäl ollõ kõtu päält läbi naha pant voolik õkva makko.

Õnnõst õs olõ timä är palotanu hingekõrri. Kõnõlda sai timä höste. Timä ümbre kogosi kõgõ noorõmbat rahvast kokko, selle õt timäl ollõ kõgõ kas nalju vai muido krutskiga juttõ tagavarast.

Esi timä kõnõõ vahel, õt ku jutust parajadõ puudus tulõ, sis piät olõma valmis veiga usutavalt petmä. Timmä kutsutigi Võlsi-Juss. Mina olli timmä nännü õnnõ mõnõ kõrra, ku haludõ vaheaol mõnikõrd kalitori pääle lätsi ka tõisi kaema.

Mul pidi järgmäne lõikus tulõma. Tettigi lõikus är. A sis olli ma jäl joba jala pääl, ku Võlsi-Jussiga tuu kõnnõalonõ lugu juhtu. Ma ei tiiä täämbädse pääväni, mis tuu mehe õigõ nimi ollõ.

Mõnõ päävä peräst pääle mu sängüst välläsaamist küsse Võlsi-Juss tohtri käest liinalua. Tohtri lubasi ka timäl minnä. Meil ollõ õkva nigu ikäv ilma Võlsi-Jussilda. Kõik aig ollõ nigu midägi puudust. Tuul aol õs olõ viil haigõmajjoh telekit nigu nüüt om. Kiä juttu alosõ, tuu jodsõ õks Võlsi-Jussi mano vällä.

Õdagu lätś jo varra pümmest. Ollõ sügüsene aig, a Jussi õks õs olõ viil tagasi. Õdagunõ tsäi ollõ ka joba är juud, haigõ naksi hinnäst magama säädmä.

Kõrraga naaś kalitorih juuskmisõ mütin. Sanitari joosi kandõraamiga.

Meil, noorõmbil, ollõ kah huvitav tiidä saia, mis juhtu. Joosimi kah sinnäpoolõ, kohe kõik tõõsõki. Sääl nõstõti parajadõ alomadsõ kõrra ussõ man Võlsi-Jussi kandõraami pääle. Sääl Jussi man ollõ ka valvõarst kohal.

Võlsi-Juss nõstõti kõrraga valvõ-tarrõ. Ei tiiä, mis sääl sündü, peräh nõstõti timä palatihe. Juss õs heränegi üles, tä magasi kõva norskamisõga.

Hummogu, ku arst tulõ, sis küsse tä Jussi käest: «Ütle, kulla miis, kuis sa hindä sait purjo juvva, ku sul õi lää esiki viitsilk lõõrist alla?» Juss kopuõ sõrmõga meelekotust piteh ja üteõ: «Siih ka piät olõma!» Rohkõmb tä tohtrilõ midägi õs ütle.

Peräh ku tohtri är ollõ lännü, kõnõõ timä naaruga, õt löödse hüä moodusõ, kuis viina saasi vähämbält vahelgi võtta.

Juss kõnõõ, õt timä iksõ kooni eelätseni viina takah, mõtõõ, õt kunagi õi saa inämb viina võtta. Õt kunagi õi olõ inämb toda õndsat tunnõt, ku parajalõ puõoh olõt.

Tõõsõ haigõ tahtsõ Jussi käest tiidä, kuis om võimalik ilma niildmäldä hinnäst purjo juvva.

Perähpoolõ, ku Jussil pohmell üle lätś, naaś timä kõnõlõma, õt sai liina pääl vana sõbraga kokko, kellega vanast sai üteh viina võetus. Ka nüüt ollõ sõbral putõl karmanih, timä käsk Jussil ka võtta. Juss ollõ edimält vasta ajanu, timä jo juvva õs saa, a ütekõrraga nigu plahvaõ.

Juss võtõõ sõbra käest pudõli, käänõ sõbralõ sälä ja naaś voolikust viina õkva makko valama. Sõbõr panõ rüükmä, õt jätä timäle kah.

Juss üteõ, õt nüüt om viil parõmb viina võtta. Inne, ku viina võtit, pidi kimmähe sakuska ka olõma, muido ollõ mõro maik suuh. No valat voolikuga õkva makko, õi olõ mõro sukugi. Nüüt õi olõ ka viinatopsi vaia.

Juss lubaś säändse parra leigo hanki, midä saasi vooligu otsa panda, õt olõsi hüä pudõlisuust makko valla. Kõrraga saat nii pallõ valla, ku mõtlõt är juvva.

Juss üteõ, et viil üts hüä asi om tuu, õt odekolonni pudõlikaala saat õkva voolikulõ sisse tsusada.

Muido ollõgi veiga jälle odekolonni juvva, a nüüt õi tunnõ midägi. Õgatahes Juss ollõ veiga uhkõ uma avastusõ pääle.

Ma õi tiiä, mis sai tollõst Jussist edesi, a nii kavva ku mina viil haigõmajah olli, õs lupa tohtri timmä inämb liina pääle.

Pääle mino välläkirotamist jäi Juss õks haigõmajja. Peräh õi olõ ma timmä eloh rohkõmb nännü.

Ütte asja ma mõtlõ kimmähe, õt timä elo õs saa külh pikk olla, ku timä kõik tuu tsolgi hindäle makko vali, mis tä mõtõõ!

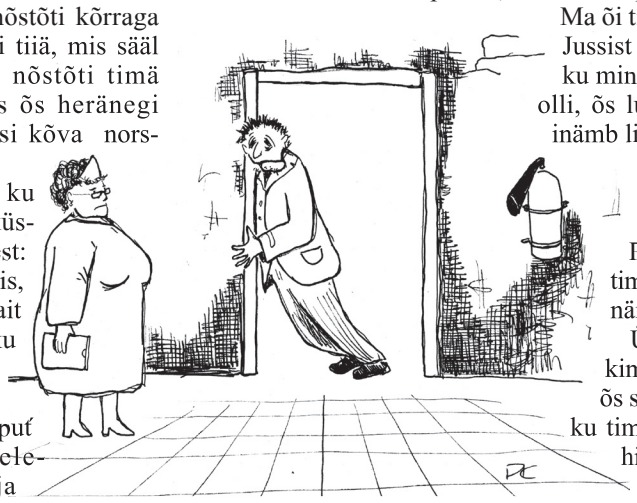

Raudkangõga miis

KALKUNA MATI

Otsa Jorh eläs väikun majakõsõn mäki ja mõtsu vaihõl. Mõni aastak tagasi ostsõ tä hindäle mobiiltelehvoni. A üts hädä tulĺ ka üten: maa pääl tuu telehvon es tüüdä.

Egä hummuk pidi Otsa Jorh ronima lauda katusõ pääle ja sõs sai külh helistä. Õks nii, et: «Ahto, mis sa tiit?» Hummuk olĺ kell säidse.

Ahto üteĺ, et tä om kotun. Otsa Jorh nõudsõ, et Ahto piässi tulõma timä poolõ, et täl om ikäv. Ahto üteĺ, et ei saa minnä, et piät traktorit remontma. Mõnikõrd Ahto õks lätś kah ja sõs Jorh kõnõĺ, kuis tä käve vanast traktoriga «Nati» Varstun pruudi puul, uma 28 kilomiitret. Tõnõkõrd olli adra kah takan. A egä päiv es saa kah kävvü ja pruut lätś tõsõlõ mehele, et luudus ei kannahta tühjä kotust. Säändsit ikutsit lukõ olĺ palĺo.

KOHA PRIIDU TSEHKENDÜS

Ütskõrd helisť Jorh jäl hummuku kell säidse ja küsse Ahto käest, kas tä lätt nelläpäävä jäl «Ljova manu» bentsu tuuma. Ahto üteĺ, et lätt külh. Sõs üteĺ Jorh, et täl tulõ säitsmekümne aastaga juubileum, et ei midägi hariligu joomingu muudu. Et toogu Ahto tälle kats pudõlit veini «777» ja kats pudõlit Putini viina. Et ku Putinit ei olõ, sõs Žirinovskit ja kümme pakki odavat suitsu. Ahto üteĺ, et tä tuu ja panku Jorh sõs raha valmis.

Juubõlis kingiti Jorhilõ mobiiltelehvoni antenn. Tä panď tuu antenni raudsängü külge ja sõs sai Ahtolõ joba rehekatusõ vai laudakatusõ pääle minemäldä kõlista. A õks olĺ tuu asi hallõ, selle et Ahtol es olõ antenni. A helistä olĺ vaia. Sõs telse Jorh Ahtolõ kah sugulaisi käest antenni. Hallõ olĺ õnnõ tuu, et Ahtol es olõ raudsängü. Kõik raudsängü olli jo vanaravva kokkoostmistõ viid. Ma esi mõtli, et raud om raud ja anni Ahtolõ väiku raudkangõ, midä saa ola pääle võtta, kas tarõn vai välän. Võro liinan külh ei tohe säändse kangõga ola pääl kävvü, politsei pidä kinni, arvas, et taa lätt panka rüüvmä. A liinan piät iks ütskõrd käümä, et saami sääl telehvonijaaman taa vällälöudüsse är registriiri. Ütskõrd mi Ahtoga läämi külh Võrro tuud tempu tegemä, a senini om hummuku Otsa Jorhi ja Ahto vaihõl hää telehvoniühendüs. Õks kell säidse ja: «Mis tiit? Tulõ mu poolõ, mul om ikäv!»

Vana inemise tahtva kah viil ellä!

Kae õks Prillituusi, tan kõnõldas vannost inemisist häste. A Taĺna aoleht, mis taht olla vannolõ inemiisile, niimuudu ei arva.

Mullõ juhtu näppu sääne lehenummõr, mille perämädse küle alaotsan olĺ Taĺna vai Tarto krematooriumi pakmisõ kuulutus. Säält sai lukõ, et krematoorium jääs uutma.

Vanal aol, ku mõisnigu, saksa paroni, mi, eestläisi, elo väega kipõs ai, sis olĺ eestläisil hindä rahutamisõs sääne jutt, et paroni läävä pääle surma põrgu, sääl nä suurõn katlan keese. Nüüt om tehniga edesi lännü ja ei olõ vaia inämb põrgu minnä, krematooriumi ahi tege tuu tüü är.

A noil, kes vannolõ inemiisile lehte tegevä, ei passi säänest pakmisõ kuulutust lehte panda. Vana inemise tahtva edesi ellä, nii kavva ku om elopäivi.

SIMSONI ANDRUS

Õukalugu

Tuu lugu juhtu mukka poolõsaa aasta iist, 1958. aastaga algusõn.

Olli õkva vanal-aastal mehele lännü ja lätsimi mehega timä vele poolõ küllä. Tuudaigu kävevä bussi kah väega harva, nii et jäimi üüses sinnä.

Inne õdagusüüki üteĺ meheveli, et ma anna üte söögiiso roho kah, a tuu olĺ eeder (õuka). Ma võti kah ütest pitsist puul suurõ hulga viiga, sis tundsõ, et ma taha sinnä peldikuhe, a uss olĺ kinni ja ma es saa tuud nii ruttu valla ja lätś üle är.

Esi mõtli, et ma piä edesi minemä, muidu kaesõ, et olõ puŕon. Peldikuhe lätsi är, a edesi ei mälehtä ma mitte midägi (tuu olĺ väiko maja vällän üte suurõ katusõ all ja nigu maapeldigu iks omma, olĺ sääl kah pikk istmisõ laud).

Sääl ma sis istõ, ku ütekõrraga näi ja kuuli, et kiäki hõik minno. Kai alla (ma olli nigu kinost donki hot) – jummal, tuu om surm, suur valgõ lina olĺ ümbre, kats suurt musta silmämulku ja vikat risti hambin. Ai jummal, tuu om surm! Ei, mina hellü ei tii, vast lätt är. Lätśki är, sis kuuli, et kiäki om viil ussõ takan ja rüük, et tii uss valla. Sõs taipsi, et tuu om mu uma miis. Käsk iks ussõ valla tetä. Ma rööge vasta, et ma saa-i alla. Miis üteĺ, et no kos sa sääl peldikun üleväl olõt, sa olõ-i jo kärbläne, a ma mugu, et ma saa-i alla jne.

Lõpus käve pääst plõksahus läbi ja mõistus olĺgi koton.

A tuud alla tulõkit ma mõtli saismisõna, tuuperäst, et ma istõ peldikun, istõ lavva pääl ja uss olĺ seestpuult haagin. Ku ma sis üles saistsi, mõtli ma, et piä säält veskisiiva päält alla saama.

Peräst olĺ halv olla, õdagusüük söömäldä. Ja tuu surm, mis sääl all olĺ, tuu olĺ mehevele naanõ, tuu lätś tarrõ ja üteĺ mehele, et mine no esi kaema, tii ei hellügi, kas om koolnu vai mis.

PALO AILI

In memoriam Krossi Jaan

RUITLASÕ OLAVI, kirämiis

Minno aja sääne võlssjutt vihatsõs. Kross lõpõť uma elämise är ja nüüt ma loe aolehejutõst ja internetikommõntaarõst ütte ja tuudsamma – ku suur kaotus taa om, ku kõvva mi perre ja umatsidõga üten leinämi...

Muud ei olõ ku ikk ja hala? Taĺna Ülikooli prohvõsri Veidemanni Reinu sõnno perrä või Krossi surma kõrvuisi panda Keresse, Otsa ja Tammsaarõ ärminekiga. Väega halv võrrõlus, herr prohvõsri! Ku prohvõsri nakkasõ «kaotuisi» edetabõlit kokko pandma, sõs käüge ti ummi ammõdikraatõga...

87 aasta vannudsõ inemise kuulminõ olõ-i määnegi kaotus, tuu om päsemäldä asi. Krossi surm olĺ Eesti kirändüse jaos õnnõ üts punkt pikä ja palĺoütlejä lausõ taadõ... Kuis sa õks kokkovõtjat lausõt lõpõtat, õks punktiga. Hää miis, palĺo tüüd jõudsõ tetä, a tuust olõ-i küländ.

Rahvuslinõ hindäuhkus nõud, et meil olõsi võimaligult palĺo klassikit. Under om, Vilde om, Tammsaarõ om, Tuglas om, Runnel om ja eläs kah viil, miä om mu meelest väega hää, ja nüüt sis Kross kah. Olõmi õks rikka kultuuriga rahvas. Tuu olõnõs õnnõ tuust, palĺo meil klassikit om. Krossi kuulutami kimmähe vällä ja vast lövvämi viil mõnõ, kiä klassikus kõlbas.

Ku piät nii halva sõnna nimmama nigu klassik, sõs olkõ nii! A no om meil joba nii palĺo klassikit, et piäsimi nakkama klassikit vällä praakma. Ku Kross saa klassikus, sõs võtkõ Vilde ja Tuglas säält riast vällä. Selle et Kross olĺ näist palĺo parõmb. Vildel olli orja geeni ja Tuglas olĺ väega ikäv. Alver võtkõ kah vällä, selle et Krossi luulõtusõ omma timä umist parõmba, Rummo luulõtusõ omma kah parõmba ku... Kimmäle om 1970. aastidõ Runnel Alverist kõrdi parõmb. Viidingust kah, selle et Viiding, hää miis, ai hindä asja, a Handokõnõ olĺ-om Eesti aśa iist saisja... Klassikit piäsi sortma nakkama, selle et muido devalviir klassiku nimi hinnäst är ja sõs ei saa kuigimuudu ummi suuri poigõ ja tütrit nimetä.

Ma paku vällä ütessä suurt klassikut ja naist piäsi avitama: Liiv, Tammsaarõ, Kitzberg, Bornhöe, Under, Kross, Rummo, Runnel ja Pulga Jaan.

Mille Pulga Jaan? A selle, et täl om pornostaari võim! Täl kõik aig plahvatas... Inemise seen omma kandlõkeele, et umma sõrmõ sinnä saia, piät olõma klassik... Pulk, kuram, mõist inemise hinge kolmõ duuri. Kross mõistsõ niisama...

Nii et, Krossi Jaan! Ma ei ütle sullõ takkaperrä, et olku muld sullõ kerge... Tiiät, nii hää mehe saava õkva taivahe. Sääl om mullaga halvastõ, sääl mulda sama häste ku ei olõki...

Tossu Tilda pajatusõ

Ausa löüdjä

Mi viiekõrdsõ elomaja kuamiis tohkõrď prügükastõ man.

Ku ma mehega müüdä lätsi ja tälle hää kombõ perrä joudu suuvsõ, üteĺ kuamiis, et tüü om külh rassõ ja must, a mõnikõrd om aśast kassu kah.

«Kiäki olĺ siiä prügükastõ kõrvalõ säädnü kastitävve tühjõ pudõlit.

A kujotagõ ette, üts putõl olĺ vallalõ tegemäldä – kork pääl ja viina täüs! Ei tiiä, kas piäsi löüdmise kotsilõ kuulutusõ vällä pandma?» aroť ausa löüdjä.

«Tohoh, kas tuu viin om viil alalõ?» imehti ma. «Noh, ku peris ausa olla, sis inämb ei olõ. Lasimi sõbraga tuu pudõlikasti tuuja tervüses är!»

«Seebioopõr»

Pensionääre vai muudsambalt seenioridõ seldsi üts miisliigõ olĺ lasknu hindäle vahtsõ hamba suuhtõ panda.

A nuu olli säändse, miä kaiõn silmä pümmes võti ja tsilkma panni – õkva nigu lumi keväjädse päävä käen.

Vanamiis olĺ väega etev, mugu naarď ja välguť ummi palĺo valgit hambit.

Tä vaesõkõnõ es tiiäki, et seldsi naistõrahva olli tälle sälä takan vahtsõ nime pandnu: Seebioopõr.

Latsilõ

Vastussõq saatkõq Tartu 48, Võro liin 65609 Uma Leht vai info@umaleht.ee.

Manoq kirotagõq uma nimi, vannus, aadrõś ja telehvoninummõŕ. Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai kasette ja Uma Lehe klepse.

Minevä kõrd olĺ vaia ärq lukõq joulukuusõ külen olnu ilostusõq.

Kuusõ külen olĺ kats kompvekki, säidse vehverkuuki, ütstõist künneld, katõssa ubinat, säidse kõvõrat ilostust ja üts tähekene.

Avvuhinna saa **Lipu Brigita (15)** Võrolt.

Jaaq aiaviläq, miä ommaq pilte pääl, õigõhe rühmä! Ekkä tulpa saat neli vastust. Nuuq saadaq meile ärq seo kuu 10. pääväs!

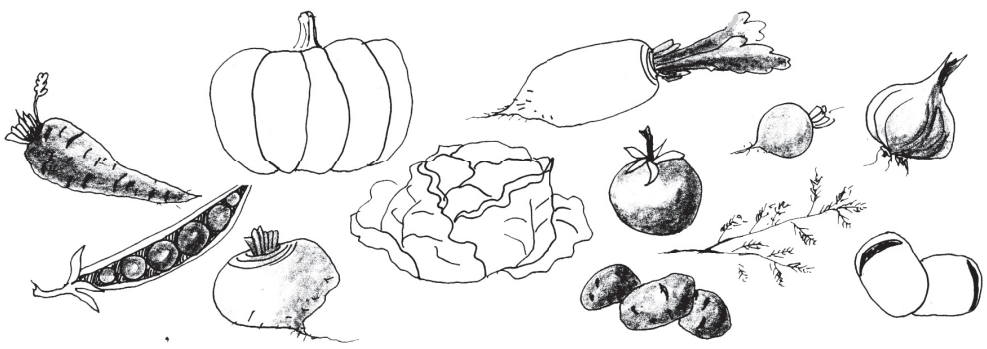

Joonisť LOIGU ANU

Hüvä nõu

Tuurõ kürvidsä koogi

½ l riivitüt toorõst kürvitsät (riivit vermišelli muudu, mitte liiga peenükeses)
3 munna
½ klaasi hapund piimä vai luidsatäüs hapund kuurt
1spl tsukõrd
Veidü suula ja soodat
Jahhu panõ nii palĺo, et tulõ paras luidsapannkoogitainas. Küdsä kuukõs. Ku tahat ahokuuki tetä, tii paksõmb tainas.

Tuurõ kürvidsä salat

Toorõs kürvits är riivi
Üts põrknas kah är riivi
Sekä är terävämbä maiguga majoneesiga (vai majoneesi ja hapund kuurt poolõs).

Kipõ kohvikõrvanõ

Äkki tulnuilõ küläliisile saa kipõstõ kohvikõrvast tetä. Võta pakk küpsissit (näütüses «Selga»). Poolilõ määri pääle karbist sulatõdut juustu ja panõ tõnõ küpsis pääle.

Võit juustu pääle viil kaneeli vai küümnit panda, saad esisugumadsõ maiguga kohvikõrvadsõ.

KRUUSAMÄE MAIMU

Kuuluda

SAAG OSTA IKS SAEPOODIST! www.saepood.ee, ☎ 513 1511.

Müvvä **esädse kutsika.** Hää kodovalvja! Tel 5646 0708.

Kuuluda Uman Lehen! 1 rida mass 15 kruuni. Kõlista tel 78 22 221. Kae mano: www.umaleht.ee.